

הדבקות של רשב"י

שבת לג: "ואמאי קרו ליה ראש המדברים בכל מקום דיתבי רבי יהודה ורבי יוסי ורבי שמעון ויתבי יהודה בן גרים גבייהו פתח ר' יהודה ואמר כמה נאים מעשיהן של אומה זו תקנו שווקים תקנו גשרים תקנו מרחצאות ר' יוסי שתק נענה רשב"י ואמר כל מה שתקנו לא תקנו אלא לצורך עצמן תקנו שווקין להושיב בהן זונות מרחצאות לעדן בהן עצמן גשרים ליטול מהן מכס הלך יהודה בן גרים וסיפר דבריהם ונשמעו למלכות אמרו יהודה שעילה יתעלה יוסי ששתק יגלה לציפורי שמעון שגינה יהרג אזל הוא ובריה טשו בי מדרשא כל יומא הוה מייתי להו דביתהו ריפתא וכוזא דמיא וכרכי כי תקיף גזירתא אייל לבריה נשים דעתן קלה עליהן דילמא מצערי לה ומגליא לן אזלו טשו במערתא איתרחיש ניסא איברי להו חרובא ועינא דמיא והווי משלחי מנייהו והווי יתבי עד צוארייהו בחלא כולי יומא גרסי בעידן צלויי לבשו מיכסו ומצלו והדר משלחי מנייהו כי היכי דלא ליבלו איתבו תריסר שני במערתא אתא אליהו וקם אפיתחא דמערתא אמר מאן לודעיה לבר יוחי דמית קיסר ובטיל גזירתיה

**נפקו חזו אינשי דקא כרבי וזרעי אמר מניחין חיי עולם ועוסקין בחיי שעה כל מקום שנותנין עיניהן מיד נשרף יצתה בת קול ואמרה להם להחריב עולמי יצאתם חיזרו למערתכם הדור אזול איתבו תריסר ירחי שתא אמרי משפט רשעים בגיהנם י"ב חדש יצתה בת קול ואמרה צאו ממערתכם נפקו כל היכא דהוה מחי ר' אלעזר הוה מסי ר"ש אמר לו בני די לעולם אני ואתה בהדי פניא דמעלי שבתא חזו ההוא סבא דהוה נקיט תרי מדאני אסא ורהיט בין השמשות אמרו ליה הני למה לך אמר להו לכבוד שבת ותיסגי לך בחד חד כנגד {שמות כ-ח} זכור וחד כנגד {דברים ה-ב} שמור אייל לבריה חזי כמה חביבין מצות על ישראל יתיב דעתיהו...
עמ ב' נפק לשוקא חזייה ליהודה בן גרים אמר עדיין יש לזה בעולם נתן בו עיניו ועשהו גל של עצמות"**

**צריכים אתם לשאול מדוע רבינו רבי שמעון נראה ככעוס לכאורה בריצאה מהמטרה, וכי משום שלא עשו כמותו, מבחינים חיי עולם ועוסקים בחיי שעה, הרי זו מדרגת יחידים ויש מחלוקת בדבר בגמרא ברכות, וכן צריכים לדעת מדוע ~~אין~~ עיניו ביהודה בן גרים והרגו אף לאחר שחזר למערה ותבין את דעת ה' מהחזר?
ת. אפשר אולי לענות על פי ביאור של הגאון הרא"ה על הגמרא הבאה ברכות לט. "דהנהו תרי תלמידי דהווי יתבי קמיה דבר קפרא הביאו לפניו כרוב ודורמסקין ופרגיות נתן בר קפרא רשות לאחד מהן לברך קפץ וברך על הפרגיות לגלג עליו חבירו כעס בר קפרא אמר לא על המברך אני כועס אלא על המלגלג אני כועס אם חבירך דומה כמי שלא טעם טעם בשר מעולם אתה על מה לגלגת עליו חזר ואמר לא על המלגלג אני כועס אלא על**

הנהו תרי תלמידי דהווי יתבי קמי דבר קפרא, כו' כעס ב"ק אמר לא על המברך אני כועס אלא על המלגלג אני כועס כו', חזר ואמר לא על המלגלג אני כועס אלא על המברך אני כועס כו', אם חכמה אין כאן זקנה אין כאן. הכעס ישנו בשני אופנים, כעס הלב הבא בטבע ונמצא ג"כ לפעמים באיש שלם במדותיו, כשכא לידו דבר הראוי שיכעס ע"ז בטבעו כשיראה עול וחמס וכיו"ב. כעס הפנים, ויברע פנים ייטב לבי. אלא שְׁבַרְצוֹן יפעל עליו מדת הכעס, מפני שכך צריך להיות, כדי לתקן ההנהגה אע"פ שאין בטבעו שום התעוררות של כעס. והנה יש הבדל אם הדבר שמביא להיות כועס הוא דבר שעצם ההרגשה הטבעית בהעילות הנעשה לא תגרו עמה כ"א דברים טובים ומדות ישרות, אז ראוי שיהי הכעס ג"כ כעס הלב. כי זהו בעצמו יחשב שלימות מה שמתרגש טבעו ולא יוכל להביט אל עמל. אבל אם תהי אמתת המטרה טובה, אבל עמדה תקבל הערה שתוכל לעבור במי שמתפעל ממנה את גבול המדות הטובות, אז אין ראוי להיות כועס בהתפעלות הנפש כ"א כעס הרצוני לבדו. ע"כ בראות אדם עול נעשה לזולתו, לחבירו או לתלמידו, הדרך הטובה היא שיתיר ג"כ כמעט התעוררות הכעס הטבעי, אבל אם יבא מקרה לחכם שיצטרך להטיל מרה על כבודו, כיון שעצם רדיפת הכבוד והקפדה עליו אינה תכונה טובה, אע"פ שהיא באה בהכרח ללמד מוסר ולתקן ההנהגה, מ"מ אין ראוי שיהי הכעס שולט כ"א ברצון ולא בטבע, שלא ימשך ממנה החיפץ מאזהרת חכמים ז"ל ימאד מאד הוי שפל רוחי. ע"כ אמר על הכעס הטבעי, לא על המברך אני כועס כעס טבעי כלל, אלא על המלגלג, שלא חס לכבוד חבירו ולגלג עליו. וחזר ואמר על הכעס הרצוני, לא על המלגלג אני כועס בבחירה ורצון, כי כבר נוספיק נגדו הגירוי הטבעי שבנפש הטוהרה שלא תוכל לראות עמל ואון, ואין צורך להרחיב עליו הכעס בבחירה רצונית. אלא על המברך אני כועס ברצון, אע"פ שבטבע כבר הרחיק מכעס במה שהוא נגד כבודו, מ"מ מצד משפט השכל ראוי לכעוס עליו. וביאר צדק המשפט, אם חכמה אין כאן, מרוב נערתו שמושייה אין ראוי לכעס בטבע, זקנה אין כאן.

אלא על
המברך אני
כועס ואמר
אם חכמה
אין כאן
זקנה אין
כאן תנא
ושניהם לא
הוציאו
שנתן"

1) ברכות לה: ת"ר ואספת דגן מה ת"ל לפי שנא' ליהושע א-ח לא ימוש ספר התורה הזה מפ"ך יכול דברים ככתב ת"ל ואספת דגן הנהג בהן מנהג דרך ארץ דברי ר' ישמעאל ר"ש בן יוחי אומר אפשר אדם חורש בשעת חרישה זורע בשעת זריעה וקוצר בשעת קצירה ודש בשעת דישה וזורה בשעת הרוח תורה מה תהא עליה אלא בזמן שישראל עושין רצונו של מקום מלאכתן נעשית ע"י אחרים שנא' ישעיה סא-ה ועמדו זרים ורעו צאנכם וגו' ובזמן שאין ישראל עושין רצונו של מקום מלאכתן נעשית ע"י עצמן שנא' דברים יא-יד ואספת דגן ולא עוד אלא שמלאכת אחרים נעשית על ידן שנא' דברים כח-מח ועבדת את אויביך וגו' אמר אביי הרבה עשו כרבי ישמעאל ועלתה בידן כר' שמעון בן יוחי ולא עלתה בידן

ורמזו ג"כ כי הכעס הזה הוא כעס בחירי לא רצוני, כי מצד החכמה אפשר שיבא ג"כ כעס טבעי. "ברב חכמה רב כעס", וצורבא רבנן דרתח אורייתא היא דקא מרתחא לי. אבל הזקן הוא כבר מצונו מחם תגבורת המדות והוא מלא רחמים, והכעס שיכעס הוא בחירי מפני שהצדק יורה שראוי אז, לכעוס.

פסקה כה

תנא ושניהם לא הוציאו שנתם. כדברי חז"לי שנשיכתם נשיכת שועל ועקיצתם עקיצת עקרב. הכעס הרצוני דומה לנשיכת שועל שבאה ברצון, ועקיצת עקרב ע"פ דברי הטבעים היא שלא בכונה, כי הוא הולך ועוקץ בזנבו הפונע בו. ופ"י ג"כ שעקרב שבא בהיסח הדעת היינו מצד העקרב. ע"כ הכעס המתעורר אצלם בטבע מראותם דבר שמעורר נפשם הטהורה לכעס בטבע היא מסוכנת מאד. ובר קפרא בהיותו אינש בדיחא. ומאמר החכם נודע שהשחוק מבטל המורא אע"פ שודאי הי' כל ענינו במדה ובמשקל הקודש. אבל אלה התלמידים שגו בזה שתסרו המורא הראויה, כאמור בזוהר (עי בשלח נ"א ב') מאן דחזי מלכא ואנפוי נהירין סבר דלית ב"י דינא, אבל חכימין ידעין דאית ג"כ דינא אלא דאורחין דמלכא הכי למיהוי אנפוי נהירין. והיי' דרך עבודתו הי' בשמחה וטוב לב, אבל המורא הראויה לרב גדול וקדוש די שכמותו לא יתכן שתחסר מלב התלמידים באשר מורא חכמים הוא מעמודי העולם, וההשגחה העליונה מודקדקת בזה מאד.